

HULLUINHUONELAINEN

Lars Levi Laestadius: Hulluinhuonelainen (Akateeminen kustannusliike, 1968, s.550).

Henkilöhistoriaa

Lars Levi Laestadius (1800-1861) on mainittu LAPIN HERÄTTÄJÄKSI. Hänen äitinsä oli saanut syviä vaikutteita ”lukijain” herätysliikkeestä. Tähän liikkeeseen Laestadius usein po. kirjassaan viittaa. Toistuvasti tulee esille, että kirjoittajan sympatiat ovat lukijain puolella. Aluksi Laestadius toimi Ruotsin pohjoisimman pitäjän Kaaresuvannon kirkkoherrana. Alkuvuosina Laestadius oli enemmän kiinnostunut kasveista kuin sielujen pelastuksesta. Lapin kansan helmasyntejä olivat juoppous, huoruus ja epärehellisyys, joka tuli esille erikoisesti porovarkauksien yhteydessä. Laestadius puuttui näihin synteihin ankarin käsin. Hän käytti selkokieltä tuodessaan evankeliumia esille.

Kun Laestadius tuli herätykseen, hän usein käveli erään kukkulan ympäri. Häntä alettiin nimittää ”kävelijä-Lassiksi”.

Uskoontulo.

Laestadius itse kertoo:

”Talvella 1844 minä menin tarkastusmatkalla Åselen seudulle Lapissa. Tapasin siellä joitakin lempeämpään lajiin kuuluvia lukijoita; heidän joukossaan oli Maria-niminen lappalaistyttö. Kuultuaan alttarilta pitämäni saarnan hän avasi minulle sydämensä. Armon kokemukset, joita tällä yksinkertaisella tytöllä oli ollut, olivat sellaisia, etten ollut koskaan sellaisia kuullut. Etsiessään valoa pimeyteen hän oli kulkenut pitkiä harhateitä. Lopulta hän oli tullut pastori Brandellin luo Noraan ja avannut tälle sydämensä. Hänen kauttaan hän oli vapautunut epäilyksistään ja tullut elävään uskoon. Mieleeni tuli ajatus: Tässä on toinen Maria, joka istuu Jeesuksen jalkojen juuressa. Juuri sillä hetkellä näin tien, joka vie elämään. Se tie oli siihen asti ollut minulta salattu. Hänen yksinkertaiset kertomuksensa vaelluksistaan ja kokemuksistaan koskettivat syvästi sydäntäni, ja minullekin koitti valkeus. Sinä iltana, jonka olin Marian kanssa, minulla oli taivaallisen ilon esimakua...Niin kauan kuin elän muistan köyhää Mariaa, ja toivon tapaavani hänet kirkkauden maailmassa haudan tuolla puolen...” (U.Saarnivaara, He elivät Jumalan voimassa,III,ss.369.370).

”Hulluinhuonelainen. Silmäys armojärjestykseen”

”Oudolta tuntuva nimi perustuu Raamatun puheeseen siitä, miten sana rististä on hullutus niille, jotka kadotukseen joutuvat, ja miten uskovat useinkin ovat maailmanlasten silmissä hulluja, järjiltään olevia” (mt.s.382).

Vaikeuksia

Kirja on 1800- luvun tekstiä. Vaikka Laestadius oli samalla tiedemies, ei tämän päivän lukijan ole aina helppo pysyä mukana. Ei ole helppoa yhtyä Laestadiusen ajatuksenjuoksuun esim. sisäelinten merkityksestä psyykkiseen ja hengelliseen elämään (1040). Älkäämme kompastuko näihin, vaan etsikäämme, löytäkäämme ja poimikaamme kirjan erinomaiset ”helmet”. Lukukappaleissa on käytetty juoksevaa numerointia. Väliotsikot: HULLUINHUONELAINEN.

HULLUINHUONELAINEN

JÄRJESTÄ JA ILMOITUKSESTA

Katsokaamme, miten järkeisoppinut menettelee Raamattua tutkiessaan. Kas! Ensiksi hän pureskelee, maiskuttelee ja sitten jauhaa rikki jok`ainoan jyvän järjen käsimylyssä. Hän vertailee, selittelee, soveltaa. Kaiken, mitä hän ei voi käsittää jäykän sokealla järjellään, hän seuloo pois kelvottomana ja loput hän yrittää vihdoinkin nielaista, mutta kuitenkin se ei mene alas. Miksi? Koska hän ei voi käsittää ilmoitusta subjektiivisesti, s.o. sydämellä, hän yrittää käsittää sitä ymmärryksellä, ja kun hän tuntee, että se on liian kova purtavaksi, hän sylkäisee kaiken ulos ja sanoo: ”Tämä ei ole Matin ruokaa. Se sopii räätäilille, mutta ei suutarille” (544).

Kaiken tämän kestäessä Siionin muurin vartijat vaikenivat kuin mykät koirat. He eivät näytä ollenkaan tietävän, mikä aika on menossa. Sillä aikaa kun vapaussankarit sylkevät sappea uskontoa kohtaan ja vuodattavat käärmeen myrkkyä kansan sydämeen, nämä ihrapurkit seisovat saarnatuolissa ja kakistelevat ontoista kurkuistaan skolastisen opin ja raamatunlauseiden keltaisenvihreää sotkua. He pusertelevat talonpoikaisvaimojen kyynelrauhasia niin kuin viinimarjoja puserretaan peukalon ja etusormen välissä. He koettavat pehmittää luonnollisia tunteita ja panna vanhan Aatamin haaleaan kylpyyn. He lypsävät hyvin kätevästi luonnollisten tunneutareiden nännejä saadakseen esille kyneleen, ja tällä lypsämisellä he kuvittelevat täyttäneensä kaiken vanhurskauden (549).

MITÄ JÄRKI ON?

Järki on filosofin pääkopassa jumalallinen tiedon lähde, josta tämän maailman viisas voi ammentaa totuutta samalla erehtymättömyydellä kuin yksikertainen Raamatusta (559).

Tarvitsee mennä vain muurahaispesälle oppiakseen, miten yhteiskunnan pitäisi olla järjestetty. Nuo mitättömät oliot, joita me kutsumme järjettömiksi, elävät jatkuvasti naapurisovussa: ne tekevät työtä ja raatavat kasvattaakseen toistensa poikasia, mutta ihmiset, jotka ovat järkeviä mukamas, purevat, riitelevät, ovat tukkanuottasilla, tappelevat ja teurastavat toisiansa kuin elukat (564).

JÄRKI, YMMÄRRYS, OMATUNTO, TAHTO JA SYDÄN LÄHEMMIN MÄÄRITELTYINÄ

Mutta Jos Jumalan henki ei valaise järkeä, se on perkeleen inspiroima, alhainen passio hallitsee ja sokaisee sitä; tämä tulee vasta silloin oikein päivän valoon, kun ihminen joutuu tekemisiin elävän kristillisyyden kanssa (614).

Uskon vainojen historia vahvistaa tämän totuuden kaikkina aikoina. Juutalaisilla, pakanoilla ja paaveilla oli väärä uskonto, mutta kuitenkin heillä oli vakaumus, että heidän uskontonsa oli oikeata jumalanpalvelusta. Elävän kristillisyyden valkeus tuntui heistä helvetilliseltä kajastukselta, se oli heidän mielestään *inhottavaa hurmahenkisyyttä*, joka oli hävitettävä tulella ja miekalla. Niin kuin kala säikkyy tulenkajoa ja kiittää takaisin rakastamaansa pimeyteen, luonnollinen ihminen kaihtaa elävää kristillisyyttä, ja kun luonnollinen ihminen pitää luonnollista tilaa kristillisyytenä, on hänen pidettävä elävää kristillisyyttä kerettillisyytenä ja hurmauksena (616).

JÄRKI AISTINA TARKASTELTUNA

Kaikesta tästä johtuu, että jäykkä, sokea järki tiirailee silmillään vallan kauheasti, mutta ei näe missään uskonnollisessa herätyksessä muuta kuin hurmausta, mystiikkaa ja fanaattisuutta. Kuinka jäykän sokea järki voisi sietää hengellistä valkeutta, kun se on lapsuudestaan tottunut pitämään pimeyttä valkeutena? Pimeyden henkien on kirottava jokainen valon säde, joka saavuttaa jäykän sokean järjen mustan verkkokalvon (632).

MORAALISEN AINEKSEN ILLMENEMINEN JA VAIKUTUS IHMISEN ERI SIELUNKYKYIHIN

Kaikki huutavat yhteen ääneen, etteivät he halua tulla osallisiksi sellaisesta passiosta, joka tekee ihmisen hulluksi. Papit, aateliset, porvarit, talonpojat, oppineet, taiteilijat, hovinarrit, laulajattaret ja tanssijattaret niin huutavat. Mieluummin vallankumous ja tyrannia kuin sellainen passio, joka tekee ihmisestä pietistin, hurmahengen tai lukijaissaarnaajan (709 a).

Joko meidän täytyy käydä omantunnon tuskan ja sydämen katumuksen kautta etsimään elämän tietä tai on oltava mukana maailmassa, että kumu kuuluu (709 b).

MORAALINEN AINES SYDÄMESSÄ ELI SYDÄMEEN KIRJOITETTU LAKI

Mutta nämä rakkauden hurmaukset eivät kestä kauan. Kun rakastavaiset ovat saaneet tyydyttää suloista passiotansa, tulevat elämän huolet, jotka katkeroittavat elämän, ja silloin on autuus lopussa. Luonnollisten tunteiden herättämisellä ei siis voiteta mitään suuren päämäärän kannalta, joka on tehdä ihminen onnelliseksi ajassa ja iäisyydessä. Kuuluisimpien hengellisten puhujiemme pyrkimys on tosin herättää luonnollisia tunteita, panna vanha aatami haaleaan kylpyyn, mutta sillä ei saada aikaan muuta kuin koiran uskontoa (723).

KUNNIANHIMO ELI KUNNIAN PERKELE

Heränneelle kyllä käy päinsä tulla kunnianttomaksi Jumalan ja omantuntonsa edessä, kun Jumalan silmät ovat niin kuin tulenliekit, joiden läpätunkevalta katseelta ei mikään ole salassa, mutta tulla kunnianttomaksi maailman ja kaikkien perkeleiden edessä maksaa vanhalle aatamille aivan kauheasti; siitä huomaamme, miten kauhistuttava on perkeleen mahti ihmisessä. On tuskin yhtään herännyttä ihmistä, joka uskaltaisi paljastaa kaikki sydämensä salaisuudet jollekin, mutta kohta kun herännyt on saanut maistaa pisaran armoa ja sovitusta, hän kadottaa kaiken kunniansa ja kaiken itsensä arvostamisen. Hän levittää sydämensä niin kuin liinan ja antaa jokaisen, joka haluaa, lukea hänen salaisuuksiaan. Silloin ei ujo neitsyt häpeä tulla kutsutuksi hyveelliseksi huoraksi, koska hän armon kautta on saanut takaisin oikean kunniansa. Voi ihme, huusi eräs armoitettu nainen taivaallisen ihastuksen hetkenä, perkeleen huorasta on tullut Kristuksen morsian (934).

KATEUS JA MUSTASUKKAISUUS

Kristityn kunniaa ei kukaan voi kadehtia. Vaikka kristityllä olisi kristillisessä seurakunnassa suurin kunnia, niin kuin Pietarilla ja Jhanneksella, ei maailma voi heiltä sitä kunniaa kadehtia, koska kristityn kunnia on maailman silmissä suurta kunnianttomuutta. Ei yksikään hallitsija, ei edes kadotuksen ruhtinas ole voinut kadehtia Vapahtajan orjantappurakruunua, joka totisen kristityn silmissä on kunnia kruunu, kirkkaampi kultaa ja jalokiviä. Kukaan ei myöskään kadehti

marttyyrikruunua, vaikka kristityt kilpailivat siitä kunniaa, ja jos kristittyä pilkataan, vihataan ja halveksitaan maailmassa, ei kukaan kadehti tätä hänen kunniaansa, koska kristityn suurin kunnia on maailman suurin kunniaattomuus (966).

Mutta kaikkea, mitä Jumalan henki vaikuttaa, kuten pietismiä, uskonnontunnetta ja kristillisyyttä, sanan oikeassa tarkoituksessa, maailma vihaa. Yleinen huora voi nykyään saavuttaa joukkojen ihailun, jos hänellä on jonkinlainen ulkonäkö ja jos hän laulaa hyvin tai tanssii kuin Herodiaan tytär tai soittaa fortepianoa, kun hän vain kutittaa joukkojen itsekkäitä passioita jne., mutta kukaan ei ylistä kristillisyyttä eikä hyvettä (968).

HUORUEN PERKELE JA AITO RAKKAUS

Juoppouden jälkeen ei mikään synnin laatu ole niin turmiollista ihmisluvulle kuin yhä enemmän lisääntyvä huoruus, joka tekee niin monia naisia ja lapsia onnettomiksi jo tässä ajassa. Veneeriset taudit tulevat myös yhä yleisimmiksi kaupungeissa ja maaseudulla. Huorilapset kasvavat ilman vanhempain hoitoa ja tulevat vitsaukseksi yhteiskunnalle. Köyhyys lisääntyy yleisen juoppouden ja huoruuden takia (981).

EPÄMORAAALISEN AINEKSEN VAIKUTUS YMMÄRRYKSEEN, JÄRKEEN JA (VAPAASEEN?) OBJEHTIIVISEEN TAHTOON

Mitä kristityn nimeen tulee, on huomattava, että kääntymätön ja uudestisyntymätön on kastettu pakana niin kauan kuin hän on armon tilan ulkopuolella (1028).

Vielä tänä päivänä moni kunniallinen varas ja hyveellinen huora täyttyy kauhusta ja ihmetyksestä, jos joku kristitty uskaltaa kutsua itseään Jumalan lapseksi (1030).

KUOLLUT USKO

Kun Luther oli omantunnontuskassa ja sydämenhädässä, hän ei voinut koskaan kuvitella, että elävä usko, joka hänessä syttyi omantunnontuskien jälkeen, muuttuisi protestanttien sydämissä kuolleeksi uskoksi. Jo silloin usko oli kuollut, kun protestantit alkoivat puolustaa uskoaan tulella ja miekalla (1041).

Protestanttien olisi pitänyt miettiä Vapahtajan sanaa: *Pistä miekkasi tuppeen, sillä joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu.* Yhtä vähän kuin uskonnon totuutta voidaan todistaa lapiolla tai rautakangilla, yhtä vähän sitä voidaan puolustaa tulella ja miekalla. Vain Hengen miekalla voidaan uskoa levittää ja puolustaa. Ensimmäiset kristityt ovat sinetöineet uskonsa verellään, mutta eivät vihollisen verellä. Luterilaista oppia puolustettiin tulella ja miekalla, ja siitä jäi paavikunta keskelle luterilaisuutta, vastoin Lutherin tarkoitusta ja tahtoa inkvisitio jäi luterilaiseen kirkkoon. Luterilaisen kirkon inkvisiittorit vainosivat vaikka Lutheria itseään, jos tämä saisi elämänsä uudelleen (1042).

Juuri sellainen huora on vallitseva valtiokirkko, jota profeetat ovat puhuneet. Se väittää olevansa Herran valittu morsian, ja kuitenkin se antaa egyptiläisten huorimiesten (maailman) puserrella rintojaan. Kuinka usein kuvataan tätä valtiokirkon tilaa jo Vanhassa testamentissa. Mutta yksikään valtiokirkko ei ole tahtonut ottaa vastaan sellaista syytöstä. Neuvon jokaista oikeasta lapsen synnyttäjää, etteivät koskaan kokonaan unohtaisi sitä kipua ja särkyä, joka on äidin

sydämen hellyyden oikea perusta. Moni neito tekee mitä pyhimpiä lupauksia lapsen synnyttäjän vuoteen ääressä, ettei ikinä ota miestä, kun hän näkee lapsen synnyttäjän kivun ja säryn. Sellainen kipu ja särky aivan pelottaa hänet suunniltaan. Mutta hän ei ajattele, että kipu ja särky unohtuvat pian, jota vastoin ilo uuden ihmisen syntymästä kestää iankaikkisesti, jos uusi ihminen säilyy hengissä. Mutta ehtona uuden ihmisen syntymiselle on sitä edeltävä kipu ja särky, jota ilman ei mitään uutta syntymistä pysty tapahtumaan, ja tämä ehto on osoitettava jokaiselle, joka haluaa maistaa uuden syntymisen iloa (1045).

Kun Luther piti esillä peruslausetta, että ihminen tulee *vanhurskaaksi yksistään uskosta ilman lain tekoja*. ei hänen tarkoituksensa suinkaan ollut, että kristitty eläisi pakanan tavoin; päinvastoin hän vaatii monissa kohdin, että tekojen tulee olla uskon seurausta...Mutta kuolleen uskon kannattajat ovat käsittäneet asian niin, ettei ihmisen tarvitse läpikäydä mitään totista katumusta, niin kuin totinen synninkatumus olisi syntisen oma teko. On kyllä totta, ettei ihminen voi ansaita mitään armoa, ei katumuksellaan eikä parannuksellaan, mutta toisaalta on myös ikuisesti totta, että *kun vaimo synnyttää, on hänellä murhe*, eikä kukaan voi ilman tätä hengellistä murhetta syntyä uudesti. Totisella katumuksella ja parannuksella on sydämen valmistuttava ottamaan vastaan elävä usko. Siksi vanhalla ihmisellä on oltava murhe ja ahdistus, ennen kuin uusi ihminen voi syntyä (1047).

Jumalan hengen herättämä ja valaisema Spener oivalsi selkeästi luterilaisen kirkon syvän tapainturmeluksen, joka aiheutuu kuolleesta uskosta. Hän yritti puhalttaa uutta elämää kuolleisiin luihin, mutta sai – niin kuin tavallista – aidoilta luterilaisilta kerettiläisen nimen. Kun Spener vaati heräämistä, katumusta, parannusta, uuttasyntymistä ja pyhitystä, luterilaisen kirkon pylväät väittivät, että pietistit ovat tekopyhiä ja puolustautuivat sillä, että *ihminen tulee autuaaksi uskon kautta ilman lain tekoja*, mikä onkin ikuinen totuus, kunhan se esitetään oikeassa järjestyksessä. Pietismin viholliset kuitenkin väittivät, että Spener on poikennut luterilaisesta vanhurskauttamisopin muodosta (1048).

Kirjasen *Pietismi ja kristinusko* tekijä näyttää, niin kuin sanottu, unohtaneen autuaaksi tekevän uskon välttämättömät edelläkäyvät ehdot, ja se, jolla jo entuudestaan on kuollut usko, voi saada tuosta tutkielmasta paljon. Kuollut usko muistuttaa elävää uskoa yhtä paljon kuin kuollut ruumis elävää ihmistä, ja kuitenkin niiden välillä on yhtä suuri ero kuin elämällä ja kuolemalla (1049).

Ei voida odottaa, että pappi, jolta itseltään puuttuu kokemus armon järjestyksestä, voisi opastaa syntistä ahtaan portin läpi. *Voiko sokea sokeaa taluttaa, eivätkö he molemmat putoa kuoppaan?* Joka on itse uudestisyntynyt ilman murhetta ja ahdistusta, ei hän voi toisilta vaatia sellaista murhetta ja ahdistusta, että tie elämäänsä tulisi kaidaksi ja portti ahtaaksi. Joka itse on armon varas, opettaa toisia kirjoittamaan viisikymmentä sadan sijasta. Nykyisin Siionin muureille asetetut vartijat ovat enimmäkseen mykkiä koiria, jotka eivät hauku, vaikka kirkko on täynnä armon varkaita, paitsi rationalisteja eli vapaa-ajattelijoina, jotka eivät tarvitse mitään armoa, koska ovat hyveellisiä ja synnittömiä; he muodostavat korkeasti hyveellisen sukukunnan (1061).

KUOLLEEN USKON SUHDE PIETISMIIN JA LUKIJAI SUUTEN

Meillä on monta muistin ja ymmärryksen sivistämislaitosta, mutta ei yhtään sydäntä varten. Kirkko, jonka pitäisi olla sydämen sivistyslaitos on muuttunut vatsan kasvattamislaitokseksi.

Syödään, juodaan, tanssitaan ja pelataan korttia sunnuntaisin, kun arkipäivinä ei jää aikaa omistautua joutavuuksille (1075).

Ankaran lainsaarnaajan parannussaarna herättäisi katkeruutta fariseusten sydämissä ja mielissä, ja he alkaisivat pian sanoa: *hänellä on perkele*. Niin on näet käynyt kaikkina aikoina, missä todellinen heräys on tapahtunut kansan keskuudessa, siellä on myös hengellinen viha leimahtanut ylimmäisten pappien ja fariseusten sydämissä, sillä *tämä – Marian poika - on pantu lankeemukseksi ja nousemiseksi monille Israelissa*. Niin on käynyt kaikkina aikoina kaikkialla, missä Jumalan sana on saarnattu, että missä Pyhä Henki on alkanut vaikuttaa totista ja elävää kristillisyyttä, siellä paha henki on vaikuttanut kovettumista, katkeroitumista ja raivoa epäuskoisten sydämissä (1076).

Kaikkien pappien tulisi tietää, että Lutherilla oli *omantunnon tuska ja sydämen ahdistus*, he tietänevät kyllä, että Luther valitti *saatanan hyökkäyksiä*, he tiennevät, että Luther oli aikansa *lain alle alistettu*, he tietävät, että Luther muisti *sen päivän, jolloin elävä usko syttyi hänen sydämessään*. He tietävät kaiken tämän, mutta he eivät usko, että on yhtä välttämätöntä jokaiselle aidolle luterilaiselle käydä läpi tämä armon järjestys henkilökohtaisesti eikä vain paperilla. Nykyaikaiset teologimme ovat käyneet läpi tämän armonjärjestyksen paperilla, ja se on heillä peruukissa, muttei sydämessä. Näyttää siltä, kuin luterilaiset pitäisivät *Lutherin mietiskelyä* tarpeettomana mietiskelynä, niin kuin Luther olisi täyttänyt kaiken heidän puolestansa. Lutherilla on ollut omantunnon tuska ja sydämen ahdistus kaikkien puolesta. Luther on taistellut saatanan päällekkarkauksia vastaan kaikkien puolesta. Hänellä on ollut totinen katumus, parannus ja uudestisyntyminen kaikkien edestä. Hänellä on ollut elävä usko kaikkien puolesta. Meidän ei tarvitse enää muuta kuin uskoa, että Luther on henkilökohtaisesti käynyt läpi armon järjestyksen kaikkien puolesta, ja se lienee riittävää meille autuutta varten (1978).

Arkkipiispan ei siis tarvitse kysellä pappiskandidaatilta, joka on valmistumassa näyttämään syntiselle tietä elämään, onko tämä kokenut samaa kuin Luther. Hänen ei tarvitse kysyä, *milloin tämä on herännyt tai kuinka kauan tämä on ollut lain alla tai milloin tämä on sovitettu tai vanhurskautettu*. Hänen ei tarvitse kysyä pappiskandidaatilta, *kuinka monta naista tämä on vietellyt*, kuinka monesti tämä on ollut hengellisenä sikana humalassa (1079).

MIKÄ ERO ON RATIONALISMILLA JA PIETISMILLÄ?

Jos otamme nämä totuudet pohjaksi arvostellullemme ajan nopeasti edistymisestä, pelkäänpä melkein, että ajan kehitys kulkee takaperin tai lähestyy loppuaan. Sivistyneiden luokkien itsekkyyd, kunnianhimo ja voitonhimo levittää myrkyllistä höyryä kansanjoukkojen keskuuteen. Rikollisuuden lisääntyminen, yleinen massojen demoralisoituminen, sodat, vallankumoukset, köyhyys, juoppous, huoruus, heikentynyt fyysinen kunto, sielunvoimien tai sydämen ärsyyntyminen, mielen rauhattomuus, eri luokkien ja kansojen välinen jännitys, kaikki se, mitä aikamme pystyy näyttämään, ei ole todistus nopeasta edistymisestä, vaan pikemminkin todiste siitä, että ihmiskunta fyysisessä, psyykkisessä ja moraalisisessa suhteessa kulkee tuhoansa kohden. Ellei pian tule jotain suurta *hengellistä uskonpuhdistusta*, ei maailma enää pysty kauempaa olemaan koossa (1106).

Jos tarkastelet tätä syntistä joukkoa moraaliselta ja uskonnolliselta näkökannalta, saat havaita, että suurin osa ihmiskuntaa on perkeleen vallassa. Maailma näyttää suurelta krouvilta. suurelta teurastamolta, suurelta ilotalolta, suurelta varasliigalta (1168).

SOVITUS, FYYSISENÄ TAPAHTUMANA TARKASTELTUNA

Tunnettavaa sovitusta kutsutaan *armonmerkiksi*, joka muodostuu nopeasti yllättävästä taivaallisen suloisesta, autuaallisesta tunteesta, joka voi kestää tunnista kolmeen vuorokauteen sen mukaan, onko herännyt ollut kovemmin tai lievemmin lain alla. Tämä taivaallisen ilon esimaku objektivoituu tunteellisemmilla Vapahtajan persoonan katselemisena joko ristillä tai ylönousemuksen jälkeen, niin kuin opetuslapset näkivät hänet, kun he saivat esimakua taivaallisesta ilosta. Tavallinen armon merkki muodostuu nopeasta tunteesta, joka herättää kuvaamattoman ilon, ja tämän tunteen herättää joku lohdullinen evankeliumin sana, joka kiittää kuin salama sydämeen ja tulee eläväksi (Sana tuli lihaksi). Kiitävä aate tulee todellisuudeksi sydämessä, samalla kun ennen niin kova, mutta moraalisesti kärsinyt sydän kerralla murtuu ja taivaallinen tuli liekehtii niin kuin kuumeenhehku, joka on tunnettava – *Eikö meidän sydämemme ollut palava?* (1339).

Kuitenkaan kristitty ei saa aina uskoa omiin tunteisiinsa, sillä tunteet voivat olla vääriä, jos ne eivät täsmää kirjoitetun sanan kanssa, ja siksi on välttämätöntä verrata kokemuksiaan Jumalan sanaan, ts. niiden tunteisiin, jotka ovat kirjoittaneet raamatun, jonka inspiraatio on kaiken epäilyn ulkopuolella. Kun kristityn kokemukset pitävät yhtä Pietarin, Paavalin ja muiden totisten kristittyjen kokemusten kanssa, silloin vasta hän voi olla varma armon tilastaan (1345).

TUNNEN SYDÄMENI SOVITETUKSI (FIDES SUBJEKTIVA)

Oma parannus on kyllä hyvä ja tarpeellinen, ja moni todella luulee olevansa hyvä kristitty, kun hän parantaa elämänsä, mutta suosiollinen lukija, koska olette tullut sovitetuksi elämänne alkusyyntä kanssa? Missä on synnin suru, missä Jumalan mielen mukainen murhe? Missä katuvainen, parannukseen altis ja särjetty sydän, jota Jumala sanassaan vaatii? Milloin olette käynyt ahtaan portin lävitse? Milloin olette kääntynyt ja uudestisyntynyt? Omalla parannuksellaan ihminen on samalla paikalla kuin Nikodeemus (1358).

Sellainen tilanne nyt kuitenkin on luterilaisessa kirkossa, ettei pappi kysy katumusta eikä parannusta katekumeeneilta eikä ehtoolliselle tulijoilta. Hän ei tee myöskään mitään eroa suruttomien, heränneiden ja armossa olevien välillä, vaan suuntaa puheensa umpimähkään koko seurakunnalle, ikään kuin he kaikki olisivat armoitettuja kristittyjä. Jos joku kristitty tahtoo tutkia armon varkaan sieluntilaa, tämä vastaa röyhkeästi, ettei hänen tarvitse tehdä tälle rippiä. Hän ei usko, että ketään muuta kuin häntä itseään liikuttaa, miten hän on tullut kristityksi jne. Jokapäiväisessä elämässä armon varas on maailman kaltainen, hän ryyppää, pelaa korttia, tanssii, harjoittaa haureutta ja kiroilee, on ahne ja saita. Tai jos hän ei ryyppää eikä huoraa, hän kuitenkin seuraa maailman muotia ja tapoja ruuassa ja juomassa, vaatetuksessa ja loistossa jne: hän pitää ristiäisiä ja hautajaisia, käy nättien tyttöjen tykönä jne. Kaikkea tätä armon varas pitää luvallisena ja soveliaana (1362).

SOVITUKSEN OIKEA PERUSTA

Miksi varas tai huora on rikkonut eniten äitiään vastaan? Sen tähden, että äiti on luomiskaudella kantanut tätä lasta sydämensä alla, äiti on synnyttänyt hänet kivulla ja vaivalla, hän on antanut tämän lapsen imeä nisiään, hänellä on ollut suurin vaiva tästä lapsesta, ja kaikesta kivusta ja vaivasta, hellyydestä ja rakkaudesta huolimatta hän ei saa mitään iloa tästä, vaan hänen täytyy lopuksi kestää helvetin tuskaa langenneen lapsensa takia, joka hetken teon takia joutui kadotetuksi sekä ajassa että ikuisuudessa (1426).

Kovin kaukana tästä ei ole kevytmielinen portto eli armon varas, joka sanoo: *Minä lepään Jeesuksen sylissä*. Minä uskon, että hän on saanut nämä haavat minun tähteni, *minä uskon olevani puhtaaksi pesty Jeesuksen veressä*. Niin, sinä uskot olevasi pesty Jeesuksen veressä, mutta sinun elämäsi todistaa, että sinä olet pesty puhtaaksi *lohikäärmeen veressä*. Sinä ryyppäät ja uskot, sinä kiroat ja uskot, sinä tappelet ja uskot, sinä huoraat ja uskot, että Jumala on armollinen. Sinä teet tahallasi syntiä joka päivä ja kuitenkin sinä uskot lepääväsi Jeesuksen sylissä. Turhaan on vanhimman sydän vuotanut verta sinun takiasi, sinä kuollut ja sokea usko (1451).

ELÄVÄ USKO

Elävän uskon tuntomerkki on siis tunnettava sovitus Jumalan kanssa eli Pyhän Hengen todistus armon tilasta, jonka Luther ja kaikki totiset kristityt ovat kokeneet. Mutta näitä kokemuksia ei kukaan suruttomalla ihmisellä ole, jonka vuoksi se, joka ei tiedä, milloin hän on herännyt, ei ole herännyt ollenkaan. Kuitenkin on tehtävä muutamia huomautuksia totisen heräämisen ja totisen armoituksen suhteen. Pyhän Hengen armotyön ihmisessä vaikuttama totinen heräys ei ole siinä, että juopporatista tulee raitis voitonhimon tai kunnian takia taikka kuoleman pelosta, todellinen heräys ei ole myöskään siinä, että nuoruudessaan irستاasti elänyt tulee pidättyvämmäksi vanhemmiten, sillä sellaista parannusta ihminen voi tehdä omasta voimastaan, vaan totinen heräys on siinä, etteivät vain hänen ulkonaiset syntinsä, vaan myös hänen sisäiset syntinsä tulevat hänelle nähtäviksi, kuten omavanhurskaus, voitonhimo, viha, kateus, siveettömyys, himot, sanalla sanoen kaikki passiot, jotka kuitenkin eri ihmisillä voivat olla erilaisia, kaikki perkeleelliset vietit ja vaistot, jotka ovat olleet kätkössä ihmisen lihassa ja veressä ja jotka herätyksessä ilmaantuvat ihmisen tahtoon pahoina haluina ja ymmärrykseen pahojen ajatusten muodossa. Vertaa Room.7. (1477).

Totisen armoituksen suhteen on otettava huomioon, ettei joitakin ohimeneviä armontunteita saa pitää todisteina laupeudesta, sillä moni on kuvitellut läpikäyneensä uudestisyntymisen, kun hän puoliheränneenä ja unen pöpperössä on saanut tuntea joitakin ohimeneviä armontunteita, jotka vastaavat kolmen opetuslapsen kokemuksia Taaborin vuorella. Niin kuin sanottu, se oli *armonmerkki*, mutta se ei ollut *uudestisyntymisen armoa*, eikä se toinenkaan ollut armonmerkki, minkä he saivat kokea, nimittäin hengellinen ilo, jonka he saivat tuntea Vapahtajan ylösnousemuksesta. Voimme olettaa, että elävän uskon kipinä syttyi sen katselemisesta, mutta vielä he eivät olleet uudestisyntyneitä. Vielä tarvittiin monta Herran ilmestystä, ennen kuin he voivat ottaa vastaan Pyhän Hengen, vielä pääsiäispäivän ilon jälkeen he olivat kiinni vanhaan ihmiseen napanuoralla, josta puhutaan Hes.16:4. Kuitenkin vanhan ihmisen kipu ja ahdistus (suru ja epätoivo) oli loppunut pääsiäispäivänä, niin että voitiin kysyä, eikö opetuslasten uusisyntyminen sittenkin ollut tapahtunut pääsiäispäivänä, kun elävän uskon kipinä syttyi (1479).

Kuitenkaan ei ollut katkaistu napanuoraa, jolla uusi ihminen on kiinni vanhassa, eivätkä he olleet kastettuja *Pyhällä Hengellä ja tulella* ennen kuin helluntaipäivänä (1480).

UUDESTISYNTYMISESTÄ

Siinä on juoni, että armon varas kuvittelee olevansa uudestisyntynyt kasteessa *kerta kaikkiaan*, hän luulee, ettei hän tarvitse enää muuta uutta syntymistä...Itse sana uusi syntyminen on nykyteologioiden kirjoituksissa niin häilyvä, ettei vain armon varas, vaan myös rationalisti voi omistaa itselleen sen, mikä on tarkoitettu vain kristityille. Kun lukijat Lutheriin ja omiin kokemuksiinsa nojautuen harjoittavat kaikin voimin oppia uudestisyntymisestä ja vaativat, että papinkin pitäisi olla uudestisyntynyt, alkavat tämän korvat kuumottaa, ja hän ajaa lukijasaarnaajat ulos korvapuustilla tai vielä vaikuttavammin potkulla ja sanoo: ”Minä näytän sinulle lukijajoukkio, että olen uudestisyntynyt paljon ennen kuin näinkään sinua, hurmahenki. Minä olen uudestisyntynyt kasteessa. Minun ei tarvitse syntyä monta kertaa.” Tällä tavoin suruton joukko vahvistuu sokeassa ja kuolleessa uskossaan (1529).

Jos uusi syntyminen olisi sellainen työ, joka voisi tapahtua *ihmisen tietämättä*, ei olisi kummakaan päästä taivaaseen. Mutta nyt uusi syntyminen on sellainen teko, joka vaatii mitä selvimmät, tunnettavimmat kokemukset. Kun papeiltamme ja teologeiltamme yleensä nämä kokemukset puuttuvat, ei ole niinkään ihmeellistä, että he pitävät uuttasyntymistä tehtynä tekona, *opus operatum*, joka on tapahtunut kasteessa ihmisen tietämättä, vaikka heillä on Lutherin selvät kokemukset silmiensä edessä. He tietävät kyllä, että Luther on ollut lain alla tietyn ajan. He tietävät myöskin, että Luther on tullut tietystä elämänsä ajankohdassa uskoon, mutta he eivät halua tietää mitään näistä kahdesta Lutherin kääntymisen historian hetkestä. Jos joku lukija tulee kysymään: ”Oletteko uudestisyntynyt?”, pappi vastaa tavallisesti: ”Se asia ei koske teitä.” Tai sitten hän sanoo: ”Olen uudestisyntynyt kasteessa.” (1530).

Mutta kiitos ja ylistys Jumalalle, joka on antanut meille voiton Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta. Yksinkertainen ei osaa spekuloida, mutta mietiskellä hänen täytyy voidakseen tulla uudestisyntyneeksi, ei niin ymmärtäen, että hän miettimisellään mitään ansaitsisi, vaan sen vuoksi, että jokaisen todella heränneen täytyy mietiskellä siksi, kunnes hänen epäilyksensä laukeavat varmuudeksi elävän ja autuaaksi tekevän uskon kautta, jonka Pyhä Henki synnyttää; *ja tämä voi tapahtua käden käänteessä, silmänräpäyksessä*, jos sydän on hyvin muokattu, kuritettu ja särjetty Jumalan mielen mukaisen murheen avulla. Mutta ei muutoin, sillä *ilman kipua ja ahdistusta ei uusi ihminen voi syntyä*. Tämä on opetuslasten oman kokemuksen vahvistama ikuinen totuus. *Vapahtaja sanoo: Kun nainen synnyttää, on hänellä kipu*. Siksi on välttämätöntä puhua katumuksesta, vaivasta ja synninsurusta ennen kuin voi tulla kysymystä uudestisyntymisestä. Armon varas eli kuolleen uskon kannattaja ei halua alistua oikean uuden syntymisen vaivaan, hän haluaa tulla uudestisyntyneeksi ilman katumusta, ilman omantunnon tuskaa ja sydämen ahdistusta. Hän vetoaa vain Kristuksen ansioon. Mutta aivan nurinkurisessa järjestyksessä, ilman kipua ja ahdistusta, ilman Jumalan mielen mukaista murhetta eivät näet Kristuksen opetuslapsetkaan voineet uudestisyntyä (1535).

Jumala varjellakoon meitä siltä ajatukselta, että ihminen omantunnontuskallaan ja sydämen ahdistuksellaan ansaitsisi iankaikkista autuutta. Mutta niin kuin luonnollinen syntyminen ei käy päinsä ilman kipua ja ahdistusta, ei myöskään hengellinen uudestisyntyminen voi tapahtua ilman

kipua ja ahdistusta. Ja yhtä vähän kuin lapsen synnyttäjä käsittää, miksi kipu ja ahdistus ovat välttämättömiä ennen luonnollista syntymistä, yhtä vähän kristitty voi käsittää, miksi hengellisen kivun ja ahdistuksen on edellettävä uutta syntymistä. Se on psyykkinen ilmiö, jota järki turhaan pohdiskelee. Meidän on uskottava, että asia todella on näin, mutta syytä siihen emme voi käsittää. Siis: *kun nainen synnyttää, hänellä on kipu*. Huomaa hyvin, lukija: *hänellä on kipu*, mutta hän haluaisi mielellään synnyttää ilman sitä, jos se vain olisi mahdollista. Mutta yksikään lääkäri ei pysty sitä asiaa auttamaan. Lääkäri sanoo vain: sinun on kärsittävä, sinun on kestävä, sinun on siedettävä, jos haluat päästä vapaaksi, sillä kipu ja ahdistus kuuluvat *luonnon tervehdyttäviin vaikutuksiin*. Oikein, ystäväni! Ole kärsivällinen ja toivo tulevasi Jumalan avulla päästetyksi ja palaa uuden ihmisen keralla, joka muistuttaa isäänsä (1536).

Sanoimme äsken, että vanhan ihmisen on koettava kipua ja ahdistusta, ennen kuin uusi ihminen voi syntyä. Tässä pitäisi kuitenkin koulukäyneen kättilön eli ristien koulua kulkeneen kristityn tehdä ero *todellisten ja väärin kipujen* välillä. Jumalan mielen mukainen murhe on näet kokonaan jotain muuta kuin tämän maailman murhe, joka saa aikaan kuoleman. Tosin ihmismieli on enimmänsä avoin ja vastaanottavainen korkeille vaikutuksille silloin, kun maallinen murhe on tehnyt sydämen herkäksi tai kun kaikki pelastuksen toivo on mennyt, silloin usein tapahtuu, että ihmisen on pakko etsiä korkeampaa voimaa, jota onnen päivinä on väheksynyt ja halveksinut. Mutta tämän maailman murhe ei silti ole oikeaa synnin surua, päinvastoin kokemus osoittaa monen heränneen sairastuoteellaan tai tilapäisen ajallisen onnettomuuden kohdatessa todelliseen huoleen sielustaan, mutta niin pian kuin onnettomuus on kestänyt, on unohdettu pyhät lupaukset, pyhimät aikomukset ja päätökset alkaa tästä lähin uutta ja Jumalalle pyhitettyä elämää. Sellainen maallinen suru on siis väärä kipu, joista ei voi seurata mitään uutta syntymistä (1537).

Nyt joku kysyy, mitä on uusi syntyminen ja mistä ihminen voi tietää olevansa uudestisyntynyt. Vastaus: sille, joka on todella uudestisyntynyt, ei ole vaikeaa tietää, että hän on todella uudestisyntynyt. Luther tiesi päivän ja hetken, milloin hän oli uudestisyntynyt. Mutta sille, joka ei ole uudestisyntynyt, on mahdotonta tietää, onko hän uudestisyntynyt. Suruton ihminen ei tiedä mitään uudestisyntymisestä. Sillä, joka on aikansa ollut herännyt ja on seissyt ahtaan portin takana, ei ole kokemusta uudestisyntymisestä. Joka on tuntenut armonmerkin, ei voi sanoa varmuudella, onko hän uudestisyntynyt vai ei, sellainen ei tiedä mitään enempää kuin on todellisuudessa kokenut. Ensimmäiset armonmerkit ovat kuitenkin pettäneet monen luulemaan niitä todisteiksi uudestisyntymisestä. Opetuslapset eivät uudestisyntyneet pääsiäispäivänä, vaikka he saivat Vapahtajan ylösnousemisen takia kokea taivaallisen ilon esimakua, sillä vielä jälkepäin maailma oli heillä mielessä ja messiaanisen valtakunnan maallinen ihanuus heräsi taas heidän sydämissään, kuin he kysyivät: *Herra, tälläkö ajalla sinä rakennat Israelille valtakunnan*. Vasta helluntaipäivän jälkeen heidät irrotettiin maailmasta (1556).

Siitä näet, miten hirvittävän vaikeata on ihmiselle erota maailmasta. Älä koskaan kuvittele olevasi uudestisyntynyt ennen kuin tunnet olevasi irrotettu maailmasta. Olkoon sinulla mitä kokemuksia tahansa, jos tunnet olevasi kiinni maailmassa etkä edes ajoittain tunne olevasi irrotettu maailmasta, on sinun epäiltävä autuuttasi. Armonmerkkien ja Pyhän Hengen todistuksen lapseudesta on uusiuduttava, muutoin elävä usko muuttuu kuolleeksi uskoksi, mikä kohtaa silloin, kun omatunto ei ole valvova. Elävä usko koostuu korkeista taivaallisista tunteista, jotka tunnetaan

sydämessä, eikä näitä tunteita voida sanoilla kuvata, niitä ei voida määritellä, koska ymmärrys ei voi tarkata tunteita eikä saattaa niitä käsitteelliseen selkeyteen (1557).

Augustinus ja Luther esim. väittävät, että Room.7 sisältää kristityn kokemuksia alusta loppuun saakka...On totta, ettei kristitty saa perustua auktoriteettiuskon varaan, ts, uskoa vain sitä, mitä toiset ovat uskoneet, vaan kristityllä tulee itsellään olla usko. Hän ei saa vain luottaa toisten uskoon, vaan hänellä tulee itsellään olla autuaaksitekevä usko. Mutta mitä tulee Jumalan sanan oikeaan ymmärrykseen, katson Augustinuksella ja Lutherilla olleen selkeämmän armon järjestyksen näkemyksen kuin kenelläkään uusista raamatun selittäjistä ja siksi minun on ymmärrettävä Room.7 samalla tavoin kuin Augustinus ja Luther sen ymmärsivät, ja tämä nimenomaan siksi, että olin ymmärtänyt Room. 7 tällä tavoin jo ennen kuin tunsin Augustinuksen tai Lutherin selityksiä (1559).

ARMONVÄLINEISTÄ

Tämä puhdistus (äiti puhdistaa syntyneen lapsen) on luonteeltaan psyykkinen, siihen sisältyy vanhimman puolelta sydämen tarve. Kun ihminen on samassa suhteessa Luojaansa kuin lapsi vanhempiinsa, kasteessa tapahtuva hengellinen puhdistus sisältää Jumalan puolelta vaatimuksen, psyykkisen tarpeen puhdistaa eli pestä lastaan uuden syntymisen pesossa. Mutta kaikki lapset ovat haluttomia pestäviksi, koska se on heille vastenmielistä. Pietari ei halunnut tulla pestäväksi, kun hän tunsu itsensä arvottomaksi. Kuinka moni täysikasvuinen ihminen mahtaisi nyt antaa Johanneksen kastaa itsensä tai Vapahtajan pestä jalkansa? Ehkä sitten, jos siihen liittyisi ajallisia etuja. Vain uudestikastajat antavat kastaa itsensä täysikasvuina. Mutta sellainen uudestikastaminen ei ketään auta, ellei ihminen tule kastetuksi Pyhällä Hengellä ja tulella (1564).

Kysymys lapsikasteesta ei tulisi minkään erimielisyyden tai skisman kohteeksi kristillisessä kirkossa, jos tämän kirkon helmassa olisi pelkästään totisia kristittyjä. Mutta kun tässä kirkossa holhotaan ei vain armonvarkaita ja omavanhurskaita, vaan myös kastettuja pakanoita, vapaa-ajattelijointa ja rationalisteja, ei ole ihme, että sivuseikasta tehdään pääasia. Baptistit ja kirkon prelaatit ovat tehneet pääasiaksi sen, mikä ei kuulu autuuden perustukseen. En epäile, etteikö baptistien joukossa olisi enemmän totisia kristittyjä kuin valtiokirkossa, sillä valtiokirkon kristillisuus asuu enimmäkseen peruukissa, jota vastoin baptisteilla on todellista armon järjestyksen kokemusta, ja he tarkoittavat kristillisyydellään täyttä totta (1570).

Elävä usko, joka muodostuu elävistä tunteista, on aivan käsittämätön sille, joka ei ole mitään sellaista tuntenut, kokenut eikä havainnut. Sellainen henkilökohtainen usko, *fides subjektiva*, on itsessään käsittämätön, kun järki ei pysty määrittämään tunteita eikä saa niitä käsitteelliseen selvyteen, kpl BB. Voidaan kyllä käsittää, että lapsilla on luonnollisia tunteita kuten nälkää, janoa, kivun tunnetta, lämmön ja kylmän tunnetta. Mutta onko heillä myös jonkinlaisia hengellisiä tunteita? Se tuntuu aivan käsittämättömältä. Voimme aavistaa heillä olevan viattomia tunteita, varmuudella voimme väittää, ettei heillä ole epäjalaja eikä epämoraalisia tunteita, niin kuin vihaa, kateutta, kunnianhimoa tms. Mutta heillä on tähän taipumus, ja tämä taipumus on itse perisynti. Kun lapsetkin ovat siis luonnostaan vihan lapsia, eivät he tule autuaiksi omasta ansiostaan. Mutta kun heillä on usko Kristukseen, vaikkakin meille käsittämättömällä tavalla, eivät he ole tuomion alaisia, ja kun seurakunnalla on valta antaa syntejä anteeksi, on heidät kasteessa otettava seurakunnan yhteyteen ja näin nimenomaan vanhempien, kummien ja seurakunnan itsensä

tähden, kun nämä epäilevät kastamattoman lapsen autuutta. Mutta jos he eivät epäilisi, he voisivat pitää lapsensa kastamatta siihen asti kun he alkaisivat epäillä, tuleeko kuuden, seitsemän vuoden vanha lapsi autuaaksi kastamattomana (1574).

Meidän on kerta kaikkiaan sanottava, ettei kaste ole eikä ole koskaan ollut *opus operatum*, sellainen toimitus, joka vaikuttaisi kastettavan mielentilasta riippumatta jotakin autuutta. Apostolit eivät kastaneet ketään, kellä ei jo etukäteen olisi ollut autuaaksitekevää uskoa. ”*Jos uskot kaikesta sydämestäsi*”, Filippus sanoi kamaripalvelijalle (Apt.8:37). Miksi Ruotsin papit sitten tahtovat kastaa väkisin lapset, vaikka heillä yleensä on se käsitys, ettei lapsella ole mitään uskoa ennen kastetta, vaan vasta sen jälkeen. Niin kuin koko maailma lukee ihmetellen, että suvaitsemattomuus on Ruotsissa suurempi kuin paavikunnassa, ei vähemmän huomiota herätä se tieto, että Ruotsissa kastetaan pakanoita väkipakolla. Tämä tapa käännättää pakanoita kristinuskoon oli vallalla kuningas Eerikki Pyhän aikana, jolloin paavikunta oli kukoistuksessaan, mutta 19. vuosisadan valistuneena aikana ei sellaista pitäisi tapahtua luterilaisuudessa. Ettei vain tämän käännättämisen ja käännynnäisten tekemisen takana olisi valtiokirkon käsitys siitä, että kaste sellaisenaan vaikuttaa autuutta (1577).

Kaiken sen summa, mitä nyt on sanottu kasteesta, voidaan sisällyttää seuraaviin lauseisiin: 1. Kaikki lapset ovat luonnostaan vihan lapsia. 2. Lapsilla on usko Kristukseen. 3. Kastetta ei voida siis heiltä kieltää. 4. Jos lapset kuolevat kastamattomina heidän vanhempiensa laiminlyönnin vuoksi, ei lapsia sen takia tuomita. Mutta vastuu kohtaa vanhempia, kun he halveksivat armonvälineitä, johtuipa tämä halveksunta sitten armonvälineiden oikean käyttämisen tietämättömyydestä tai vihasta kastajaa kohtaan. 5. Sillä, että papit tahi valtiokirkko eivät tahdo sallia lukijain kastavan lapsiaan vanhan käsikirjan mukaan, ei ole mitään pätevää perustetta Jumalan sanassa eikä järjessä. 6. Kaste sen paremmin kuin ehtoollinenkaan ei ole *opus operatum*, ts. autuaaksitekevää ilman kastettavan uskoa (1578).

LUOMISESTA JA KAITSELMUKSESTA

Moraalisen sokeuden syyt ovat passioissa. Perkele tekee fariseukset sokeiksi, vaikka he katsovat olevansa näkeviä. He luulevat, että heillä on todellista tietoa Jumalasta ja hengellisistä asioista. He luulevat tuntevänsä totisen kristillisyyden. Siksi totinen kristillisuus on heistä kerettiläisyyttä, hurmahenkisyyttä ja fanaattisuutta, joka on vaarallista sekä kirkolle että valtiolle. *Jos me annamme hänen olla, uskovat kaikki häneen ja roomalaiset tulevat ja ottavat meiltä sekä maan että kansan*, ts. kristillinen hurmahenkisyys on äärimmäisen vaarallista sekä kirkolle että valtiolle, siksi se on hävitettävä tulella ja miekalla, maallisen lain voimalla. Tämä hengellinen sokeus on vieläkin syynä kaikkiin uskonvainoihin. Mikä vihaa elävää kristillisyyttä kaikkein eniten? Kirkkohistoria osoittaa, että oppineimmat miehet ja erityisesti papit ovat olleet panemassa toimeen uskonvainoja. Libertiinien synagoogan jäsenet, aleksandrialaiset yms. krouvarit, huorat, juoppolallit, tappelupukarit, kiroilijat, pettäjät ja muut sellaiset tuntevat kyllä hengellistä vihaa Stefanusta kohtaan, mutta he eivät pysty Stefanusta kivittämään, koska he eivät tunne lakia. Vaino saa oikeudenmukaisuuden hohdetta, kun se tapahtuu ylimmäisten pappien, kirjanoppineiden ja fariseusten kautta (1615).

Kuitenkin Luther oli sitä mieltä, ettei Kristusta ja Belialia voi sovittaa yhteen, kun hänen kannattajansa olisivat tahtoneet tehdä sopimuksia paavin kanssa ja myönnytyksiä tietyissä

ulkonaisesti samantekevissä asioissa. Mutta totiselle kristitylle eivät omantunnon asiat ole samantekeviä, kaikkein vähiten vakaumuksensa esittäminen. On tosin totta, etteivät apostolit paljon väitelleet ylimmäisen papin kanssa, koska heidän mielestään ei kannattanut tuhjata ruutia harakoille. Heille oli kylliksi saarnata kansalle, koska he oivalsivat, että kaikki vaiva oli hukkaan heitettyä, jos heidän olisi pitänyt tehdä työtä pappien käännättämiseksi. Vapahtaja ei voinut muuta kuin mitä ankarimmin sanoin rangaista heitä ja sitten julistaa heille totuutta (1617).

Jospa pappi puolestaan voisi ottaa järjen vangiksi uskon kuuliaisuuteen! Jos hän herätyksen alkaessa voisi asettua heränneiden rinnalle tai ottaa heitä puolustaakseen suuren joukon hyökkäyksiä vastaan, hän voisi helposti hallita uskonnollista liikettä ja tulla sen johtajaksi. Mutta puhtasoppisen saven vaikutus aivoihin, infernaalinen passio, ts. perkele ei anna omantunnon rauhaa. Hän pitää nyt heränneitä ”*teuraslampaina*”. Sen sijaan että hän saarnaisi lakia krouvareille, juoppolalleille, huorille, pettäjille, kiroilijoille, tappelupukareille ja muille tahallisissa synneissä eläville, hän käy katkerasti lukijoita vastaan, joita hän pitää hurmahenkinä, kerettiläisinä ja villihenkinä. Samalla hän vahvistaa jumalattomassa joukossa sitä uskoa, että lukijat ovat saatanan joukkio, joka on hävitettävä tulella ja miekalla. Juuri niin on käynyt Ruotsissa lukijaisuuden ensi alusta alkaen (1619).